

NOZIEDZĪGI IEGŪTU LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJAS NOVĒRŠANAS DIENESTA

2017.gada Ziņojums

1. Kontroles dienesta vispārējs apraksts

Juridiskā bāze

2008.gada 13.augustā stājās spēkā jaunais “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums” (turpmāk tekstā arī – Likums), kurā šobrīd iekļautas tiesību normas, kas izriet no:

1. Eiropas Savienības Padomes 2000.gada 17.oktobra lēmuma par sadarbības pasākumiem starp dalībvalstu finanšu ziņu vākšanas vienībām attiecībā uz informācijas apmaiņu.
2. Eiropas Padomes 2005.gada Konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, apķīlāšanu un konfiskāciju un par terorisma finansēšanas novēršanu.
3. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2015/849 (saukta arī par 4. direktīvu) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr.684/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005./60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK.

Ar Likuma grozījumiem šīs 4. direktīvas prasības stājās spēkā 2017.gada 9. novembrī.

Likuma IX, X, XIII nodaļas nosaka Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta (tekstā arī - Kontroles dienests) juridisko statusu, pienākumus un tiesības, sadarbības jautājumus ar valsts un pašvaldību institūcijām, starptautisko sadarbību.

Atbilstoši Likuma Pārejas noteikumu prasībām ir pieņemti (pārizdoti) tam pakļautie normatīvie akti – Ministru kabineta noteikumi, kuru projektu izstrādāšanā piedalījās arī Kontroles dienests, tajā skaitā:

- 22.12.2008. Noteikumi Nr.1071 “Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem” (01.01.2014. redakcijā, spēkā līdz 30.04.2018.);
  - 2016.gada 6. decembrī apstiprinātie Noteikumi Nr.765 “Grozījumi Ministru kabineta 2008.gada 22. decembra noteikumos Nr.1071 “Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem”;
  - 2017.gada 14. novembrī apstiprinātie Noteikumi Nr.674 “Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem” (spēkā no 01.05.2018.);
  - 22.12.2008. apstiprinātie Noteikumi Nr.1092 “Kārtība, kādā valsts un pašvaldību institūcijas sniedz informāciju Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam”;
- 01.03.2016. “Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums”;
- 22.07.2016. Noteikumi Nr.468 “Starptautisko un nacionālo sankciju izpildes kārtība”;

- 13.01.2009. Noteikumi Nr.36 “Noteikumi par valstīm un starptautiskajām organizācijām, kuras sastādījušas to personu sarakstus, kas tiek turētas aizdomās par iesaistīšanos teroristiskās darbībās” vairs nav spēkā, jo 11.03.2016. stājās spēkā Noteikumi Nr.138 “Noteikumi par valstīm un starptautiskajām organizācijām, kuras sastādījušas to personu sarakstus, kas tiek turētas aizdomās par iesaistīšanos teroristiskās darbībās vai masu iznīcināšanas ieroču izgatavošanā, glabāšanā, pārvietošanām, lietošanā vai izplatīšanā”;
- 15.06.2010. Noteikumi Nr.535 “Noteikumi par kārtību, kādā kredītiestāde sniedz ziņas saistībā ar darījuma pārraudzību klienta kontā, un šo ziņu sniegšanas termiņiem”.

Sakarā Likuma spēkā stāšanos 2009.-2016.g. pilnībā tika pārīzdota arī Kontroles dienesta iekšējā normatīvā bāze, kas sastāv no vairāk nekā 30 dažādiem iekšējiem normatīvajiem aktiem. Aktīvs darbs šai virzienā tika turpināts arī 2017.gadā.

Kontroles dienesta kapacitāte

Likums strikti aizsargā dienesta rīcībā esošo informāciju, nosakot, ka dienesta priekšniekam un darbiniekiem jāatbilst prasībām, kādas paredzētas likumā “Par valsts noslēpumu”.

Atbilstoši piešķirtajam finansējumam saskaņā ar LR Ģenerālprokurora 29.12.2016. pavēli Nr.41-16 Kontroles dienestam 2017.gadā bija sekojoša struktūra un štata vietas – priekšnieks, vietnieks, Sistēmu analīzes nodaļa – 5 vienības, Informācijas apstrādes nodaļa – 7 vienības, Informācijas analīzes nodaļa – 11 vienības, Stratēģiskās analīzes nodaļa – 3 vienības, Starptautiskās sadarbības nodaļa - 4 vienības, kancelejas pārzinis, lietvede, saimniecības pārzinis.

Kopš 1999.gada 28.maija Kontroles dienests ir Finanšu izlūkošanas dienestu starptautiskās organizācijas Egmonta grupa biedrs, kas juridiski dod tiesības, kā arī tehniskas iespējas veikt savstarpējo informācijas apmaiņu ar vairāk nekā 150 valstu šādiem dienestiem, izmantojot speciālo, aizsargāto informācijas apmaiņas tīklu un uzliek par pienākumu ievērot konkrētus informācijas apmaiņas principus un striktus aizsardzības pasākumus.

Sadarbībai ar Eiropas Savienības dalībvalstu Finanšu izlūkošanas vienībām tiek izmantots vēl cits speciālais, aizsargātais informācijas apmaiņas tīkls – FIU-NET, kura pasākumos dienesta darbinieki piedalās īpaši aktīvi, tajā skaitā ik gadu turpinot piedalīties tā funkcionalitātes uzlabošanā.

Jau no 1998.gada Kontroles dienests saņemto ziņojumu par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem datu bāzes veidošanai un uzkrātās informācijas dažāda veida analizēšanas vajadzībām un atbilstoši noteiktajām funkcionālajām prioritātēm (informācijas atlases funkciju attīstība, vizualizācija shēmās utt.), kā arī dažādu speciālo uzdevumu veikšanai savas kompetences ietvaros, veido un ik gadu attīsta speciālu datorprogrammu. Pēdējos gados darbs pie tās attīstības tiek turpināts ar nolūku, lai atvieglotu darbiniekiem tās lietošanu un augtu informācijas apstrādes ātrums.

2016.gadā tika veikta Kontroles dienesta informācijas sistēmu izstrāde (Sankciju subjektu meklēšanas rīks - sankcijas.kd.gov.lv), attīstīšana (E-pakalpojums ziņojumu iesniegšanai par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem - zinojumi.kd.gov.lv) un datu bāzes funkcionalitātes turpmāka paplašināšana, kur galvenie virzieni bija sekojoši:

1. Detalizēti izstrādāts lomu definēšanas un piekļuves mehānisms,
2. Uzsākta datu vizualizācijas rīka pāreja uz tehnoloģiski augstāku platformu;
3. Attīstīta un paplašināta XML failu iekļaušana sistēmā;
4. Programmatūras precizējumi - izstrādāta metodika datu atlasei ar skriptu palīdzību,

izveidota un ieviesta jauna klasifikatoru sistēma, sistēmas testa datu bāzes anonimizācija un papildinājumi datizraces funkcionalitātē.

2017. gadā tika uzsākta Kontroles dienesta mājas lapas (www.kd.gov.lv) lietošana, attīstīts e-pakalpojums “Informācijas sniegšana par neparastiem un aizdomīgiem finanšu darījumiem” un veikta datu bāzes funkcionalitātes paplašināšana, kur galvenie virzieni ir sekojoši:

1. Ziņojumu reģistrēšanas un ziņojumu kopu (pakešu) saraksta funkcionalitātes paplašināšana;
2. Ziņojumu importa procesa, ieskaitot personu salīdzināšanas procesu, optimizācija;
3. Kancelejas žurnālu funkcionalitātes paplašināšana;
4. Paplašināta XML failu lietošana sistēmā - papildziņojumu struktūras atbalsts importa procedūrā, pielikumu saišu veidošana;
5. Izveidots jauna moduļa “Uzdevumu pārvaldība” ietvars.

Vienlaicīgi 2017. gadā veikti arī ievērojami pasākumi Kontroles dienesta informācijas sistēmu drošības nodrošināšanā, ieviešot tehnoloģiski augstvērtīgākus risinājumus.

Pamatojoties uz Ministru kabineta 29.12.1998. gada noteikumos Nr.497 “Kārtība, kādā valsts institūcijas sniedz informāciju Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam” paredzēto (spēkā līdz 31.12.2008.), Kontroles dienestam informācijas analīzes nolūkos ir pieejamas liels skaits datu bāzu, tajā skaitā vairāki desmiti tiešsaistes režīmā, t.i. elektroniski pieprasot un saņemot nepieciešamo informāciju. Ministru kabineta 2008.gada 22.decembrī pieņemtie šobrīd spēkā esošie noteikumi Nr.1092 “Kārtība, kādā valsts un pašvaldību institūcijas sniedz informāciju Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam” juridiski paplašināja Kontroles dienesta iespējas no 2009.gada 1.janvāra iegūt nepieciešamo informāciju arī no pašvaldībām.

2009.gada otrajā pusē pēc kredītiestāžu iniciatīvas un ar Finanšu ministrijas atbalstu tika uzsākts pasākumu komplekss, lai Kontroles dienests no kredītiestādēm ziņojumus par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem varētu saņemt elektroniski šifrētā veidā, kā arī tādā pašā veidā nosūtīt tām pieprasījumus. Pēc attiecīgu grozījumu izdarīšanas minētajos Ministru kabineta noteikumos Nr.1071, Kontroles dienests uz noslēgto divpusējo līgumu pamata šādā veidā informācijas apmaiņu jau ar aktīvākajiem 40 dažādiem likuma subjektiem. Svarīgi, ka papildus finanšu līdzekļi šo pasākumu realizācijai nebija nepieciešami, vēl vairāk – tie tiek pat ietaupīti, jo samazinās aprītē esošo papīra veida dokumentu daudzums.

Ar Ministru kabineta 2016.gada 6. decembra Noteikumiem Nr.765 tika noteikts jauns ziņošanas kanāls par neparastiem vai aizdomīgiem finanšu darījumiem, konkrēti – ja likuma subjekts ziņojumu iesniedz izmantojot e-pakalpojumu Kontroles dienesta uzturētā vietnē <https://zinojumi.kd.gov.lv>, tas aizpilda laukus tiešsaistes formā vai augšuplādē XML (Extensible Markup Language) datni atbilstoši šo noteikumu 3. pielikumā norādītajām prasībām. Kontroles dienests sagatavoto XSD (XML Schema Definition) shēmu uztur savā tīmekļa vietnē, darot to pieejamu likuma subjektiem un to uzraudzības un kontroles institūcijām. Minētās prasības stājās spēkā ar 2018.gada 1.janvāri.

Praksē šī ziņošanas sistēma jau darbojas kopš 2016.gada aprīļa.

2013.gadā Kontroles dienests izstrādāja divus metodisko materiālu apkopojumus - par neparastu un aizdomīgu darījumu ziņošanas sistēmu un par terorisma finansēšanas novēršanas jautājumiem un 2014.gadā veica tajos izmaiņas atbilstoši grozījumiem (spēkā no 16.09.2014.) “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā”. Piemēram, par terorisma finansēšanas novēršanas pasākumiem skatīt metodisko materiālu, kuru Kontroles dienests sākotnēji 2013.gada 30.maijā ar pavadvēstuli Nr.1-10/65 izsūtīja visām uzraudzības un kontroles institūcijām. Ar šīs informatīvās vēstules par terorisma finansēšanas novēršanas pasākumiem pārstrādāto versiju (6.11.2014. vēstule Nr.1-10/205) var iepazīties Kontroles dienesta mājas lapā: <http://www.prokuratūra.lv/30252.html>, kur tāpat arī atrodas materiāli par neparastu un aizdomīgu darījumu ziņošanas sistēmu.

2015.gadā mājas lapā atrodami materiāli tika papildināti ar tulkotiem dažādiem FATF dokumentiem (3 dokumenti veltīti proliferācijas (masveida iznīcināšanas ieroču izplatīšanas finansēšanas) problemātikai, FATF 40 rekomendācijās, to skaidrojumi, terminu vārdnīca).

2016.gadā dažādiem likuma subjektiem (tajā skaitā bankām, maksājumu iestādēm) tika izstrādāti un izsūtīti dažāda veida metodiskie materiāli (piemēram, PVN shēmu lietām, par jaunu neparastuma pazīmi saistībā ar negatīvu informāciju masu medijos, aktuālajām tipoloģijām).

Nemot vērā sekojošu normatīvo aktu prasības:

- Likuma 51.panta pirmās daļas jauni 15. un 16.punkti uzliek par pienākumu aprakstīt aktuālās legalizācijas un terorisma finansēšanas tipoloģijas un par to sniegt informāciju gan mājas lapā, gan uzraudzības un kontroles institūcijām;

- 2018.gada 1. maijā stājas spēkā Ministru kabineta 2017.gada 14. novembrī apstiprinātie Noteikumi Nr.674 “Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem”, kuri paredz konceptuāli gan jaunas darījumu neparastuma pazīmes, gan būtiskas izmaiņas ziņošanā par aizdomīgiem darījumiem.

- Uzraudzības un kontroles institūcijām 2017.gada 18.septembrī tika nosūtīta metodiskā vēstule par legalizācijas un terorisma finansēšanas tipoloģijām, kuru vispārīgs apraksts ir atrodams arī šeit: <http://www.kd.gov.lv/index.php/metodiskie-materiali/zinosanas-sistema>

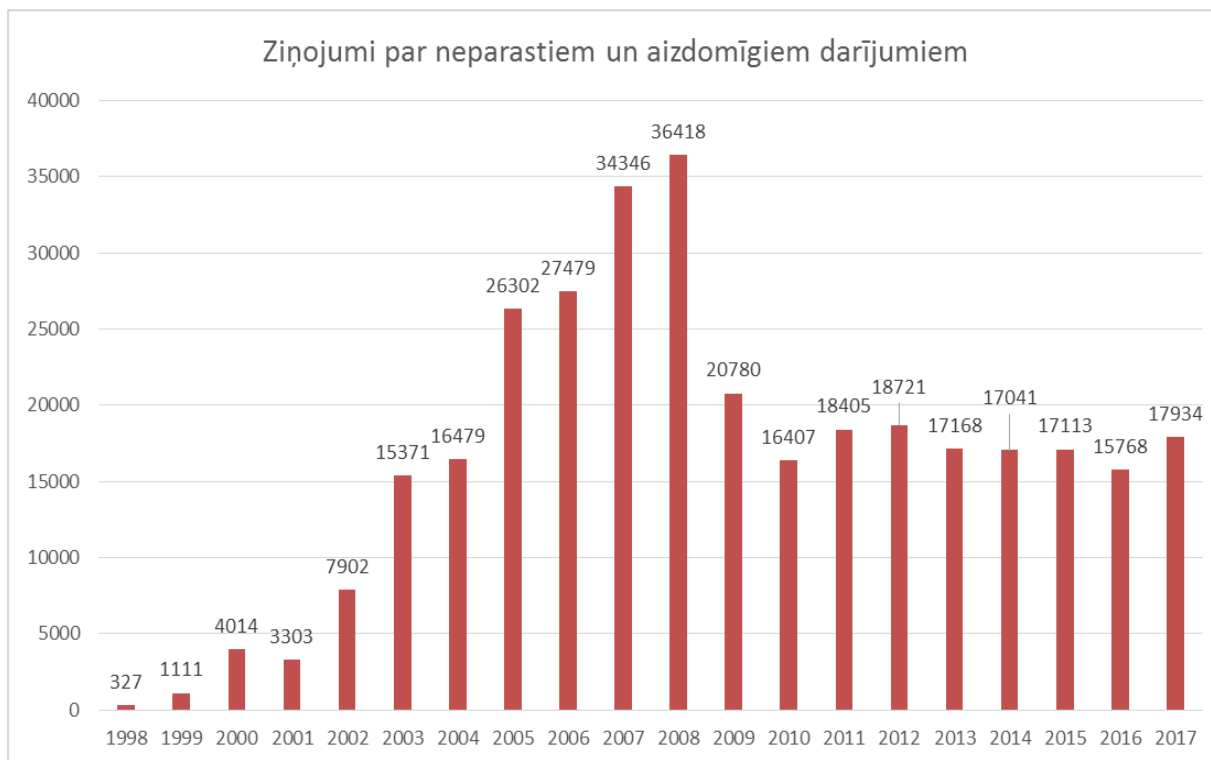
2. Darba rezultāti

Ziņojumi par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem

Jau pieminētās Eiropas Savienības (atceltās) direktīvas 2005/60/EK un 2006/70/EK un arī jaunā direktīva 2015/849, šobrīd Latvijā spēkā esošais “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums”, kā arī citi normatīvie akti, tai skaitā Ministru kabineta 2008.gada 22.decembra Noteikumi Nr.1071 “Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem” (spēkā no 01.01.2009.), paredz ziņošanu par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem.

Iepriekšējos gados Kontroles dienestā arvien pieaugošais iesniegto ziņojumu skaits liecināja ne tikai par jaunu likuma subjektu iesaistīšanos legalizācijas novēršanā, bet arī par likuma prasību arvien stingrāku ievērošanu praksē. Laika posmā no 2002.–2008.gadam saņemto ziņojumu skaits norādīja uz zināmu izaugsmes stabilitāti šajos procesos. Savukārt pēdējos 8 gados ziņojumu skaits ir stabilizējies. Nolūkā celt ziņošanas efektivitāti 2016.gadā likuma subjektu darbinieku apmācību procesā Kontroles dienests īpašu uzmanību pievērta nepieciešamībai ziņot par tādiem aizdomīgiem darījumiem, kuru būtībai ir saistība ar

aktuālajām noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas tendencēm un tipoloģijām (piemēram, PVN shēmām, Eiropas Savienības fondu līdzekļu izkrāpšanu, “phishing” krāpšanu un citiem aktuālajiem krāpšanas veidiem). Savukārt kritiski tika vērtēta tendence sniegt ziņojumus pēc formālajām aizdomīguma pazīmēm bez konkrētas iespējamās saistības ar kādu no noziedzīgajiem nodarījumiem. Jānorāda, ka ne kopumā, bet gan tikai specifiskos virzienos ir panākta aizdomīgu darījumu ziņojumu skaita samazināšanās, tādējādi atstājot pozitīvu ietekmi uz ziņošanas efektivitāti un likumu subjektu (galvenokārt banku) un Kontroles dienesta resursu izlietojuma samazināšanu.

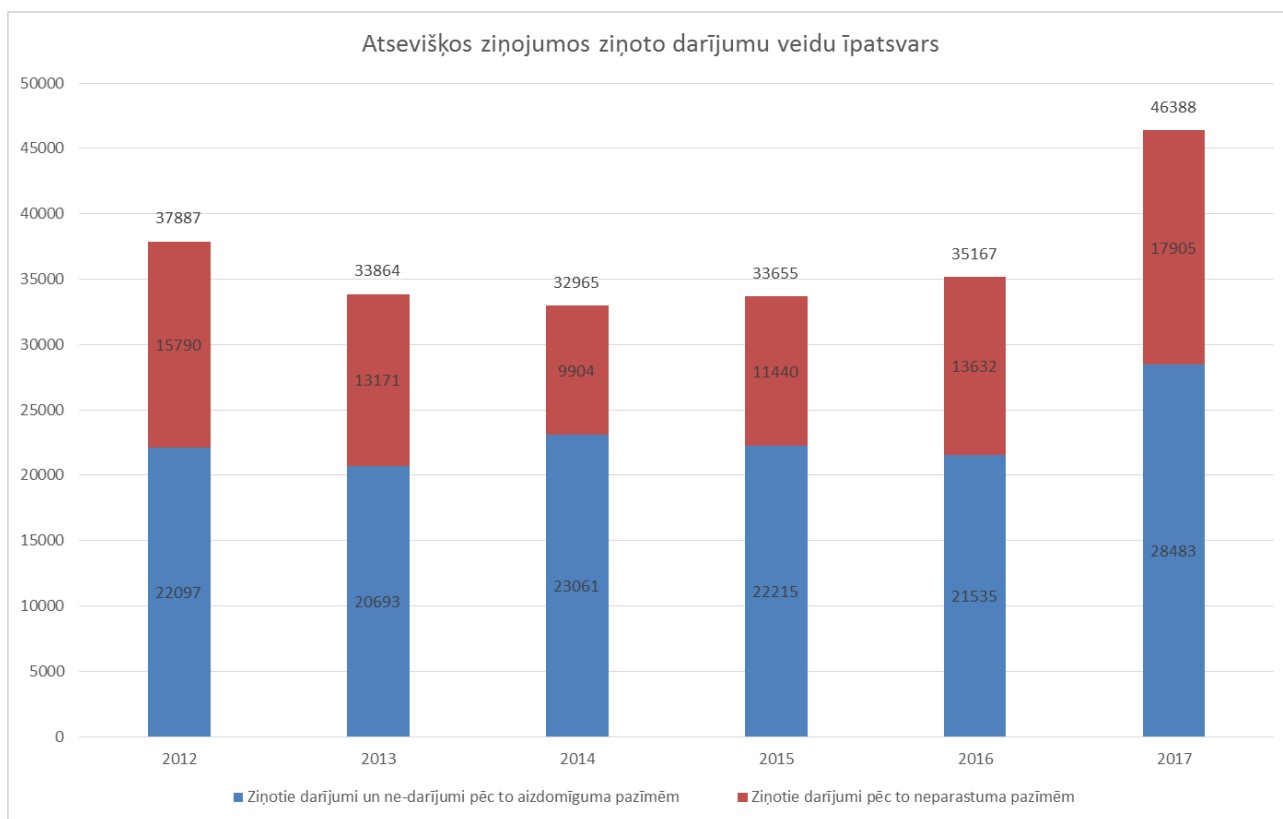

Ziņojumu skaita un tajos visos ietvertu - noziņoto darījumu/ne-darījumu skaita salīdzinājums (par pēdējo skaitu skatīt nākošo attēlu, saskaitot neparastos un aizdomīgos darījumus/ne-darījumus) norāda, ka regulāri ziņojumos tiek ietverta informācija arī par vairākiem savstarpēji saistītiem darījumiem/ne-darījumiem. Minētais ir izskaidrojams ar Likuma konkrētas prasības (20.p. otrās daļas 1.p. - likuma subjektiem, veicot darījuma attiecību uzraudzību, īpašu uzmanību pievērst netipiski lieliem, sarežģītiem darījumiem vai savstarpēji saistītiem darījumiem, kuriem šķietami nav ekonomiska vai nepārprotami tiesiska mērķa), konsekventu izpildi. Arī uz šīs prasības striktu izpildi tiek likts uzsvars apmācību procesā, kas pozitīvi ir ietekmējis Finanšu sektora attīstības padomes 2005.gadā un 2017.gadā noteikto prioritāšu realizāciju praksē (vairāk par šo jautājumu skatīt sadaļā - **Darbības prioritātes un to realizācija**).

Atsevišķu ziņojumu veidu īpatsvars

“Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums” (30.panta pirmā daļa) nosaka likuma subjektu pienākumu ziņot par katru aizdomīgu vai neparastu darījumu. Neparastu darījumu pazīmes nosaka Ministru kabineta 22.12.2008. Noteikumi Nr.1071 “Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem”

Ziņoto neparasto un aizdomīgo darījumu dinamiku pēdējos 6 gados ilustrē attēlotā statistika, kura norāda uz zināmu šo ziņojumu veidu proporciju stabilitāti.

Kontroles dienests ik gadu veic gan ziņoto neparasto un aizdomīgo darījumu statistisko uzskaiti, gan arī tās analīzi pēc to neparastuma un aizdomīguma pazīmēm.

Daži piemēri - 2017.gadā visvairāk tika ziņots pēc sekojošām neparastuma pazīmēm, iekavās norādīts ziņoto darījumu skaits:

- darījums par summu 40 000 *eiro* un vairāk, veicot pārskaitījumu vai pārvedumu (6914) ;
- darījums, kurā izmantota skaidra nauda, kuras summa ir 60 000 *eiro* un vairāk (izņemot algu, pensiju un sociālo pabalstu izmaksu, kredītus, starpbanku norēķinus) (3419);
- klients pērk vai pārdod ārvalstu valūtu par summu, kuras ekvivalents ir 8000 *eiro* un vairāk (2829).

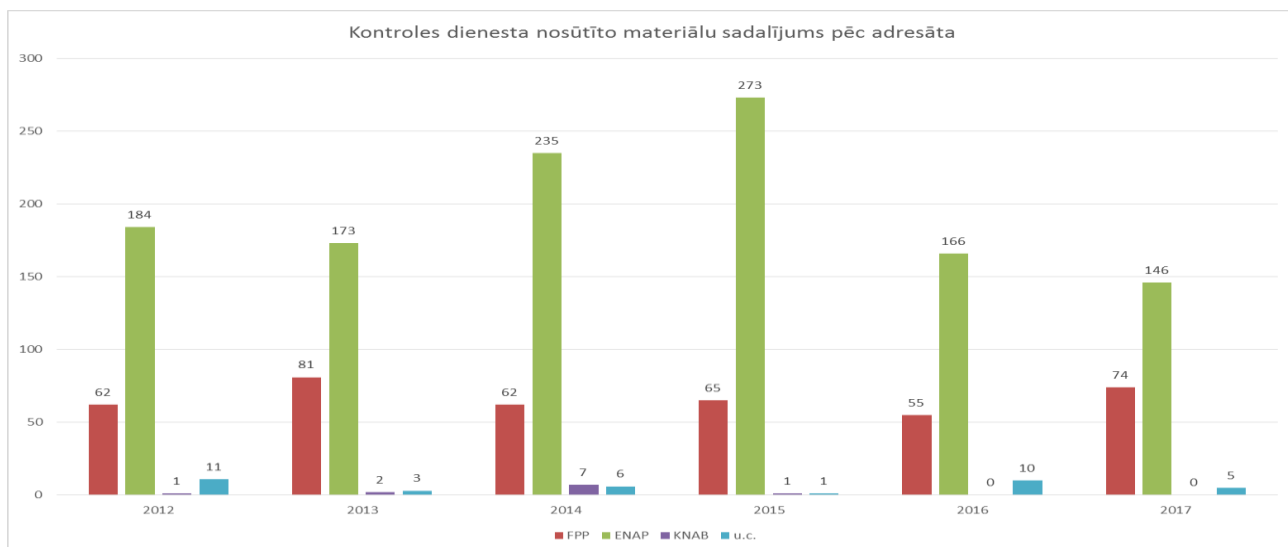
2017.gadā visvairāk tika ziņots pēc sekojošām aizdomīguma pazīmēm, iekavās norādīts ziņoto darījumu skaits:

- neskaidra darījumā izmantoto līdzekļu izcelsme (6134);
- darījumam nav acīmredzama likumīga nolūka (vai saistības ar personisko vai biznesa darbību) (3983);
- nauda tiek debitēta no konta tūlīt pēc tā kreditēšanas (3389).

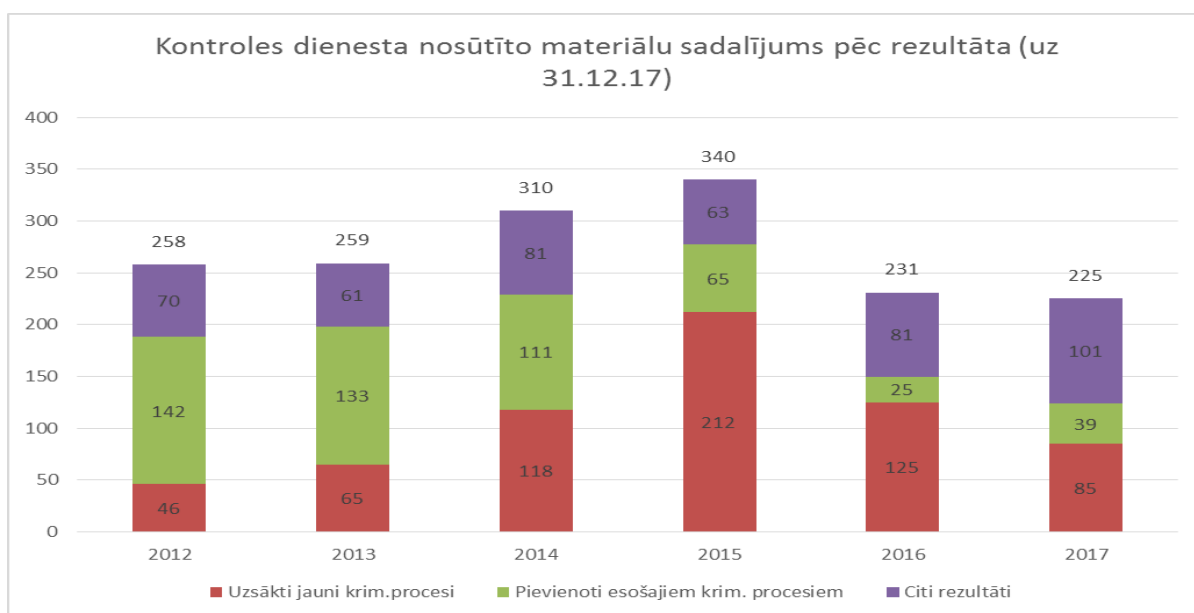
2017.gadā dažādām tiesību aizsardzības iestādēm nosūtītajos visa veida materiālos ir iekļauta informācija par 54,14% šajā un iepriekšējos gados ziņoto aizdomīgo darījumu, jeb 37,44 % visa veida ziņoto darījumu, kas sastāda augstu efektivitātes līmeni.

Kontroles dienesta sagatavotie un nosūtītie materiāli

Dažāda veida notikumi būtiski ietekmējuši Kontroles dienesta sagatavoto un tiesību aizsardzības iestādēm nosūtīto materiālu skaitu par konstatētajiem iespējamiem noziedzīgiem nodarījumiem.

Tiesību aizsardzības iestādēm nosūtīto materiālu skaita būtiskais palielinājums 2011.gadā galvenokārt bija saistīts ar vienu no legalizācijas tipoloģijas (“phishing”, sūkāku informāciju skatīt sadaļā: **Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas aktuālās tipoloģijas**) būtisku skaita pieaugumu – ja 2010.gadā Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldei tika nosūtīti 67 šāda veida materiāli, tad 2011.gadā jau 318. Par šīs tipoloģijas īpatnībām un citiem aktuālajiem jautājumiem Kontroles dienests pastāvīgi sadarbojas ar minētās pārvaldes darbiniekiem, gan veicot informācijas apmaiņu, gan piedaloties kopīgās apspriedēs. 2012. un 2013.gadā turpināja samazināties šādu materiālu skaits tādējādi ietekmējot arī kopējo sagatavoto materiālu skaitu. 2014. gadā tika sagatavoti 169 materiāli par šādā veidā izkrāpto līdzekļu legalizācijas gadījumiem, tādējādi norādot uz skaita pieaugumu, kurš 2015.gadā pieauga vēl vairāk – līdz 194. 2016.gadā šādu materiālu skaits samazinājās līdz 90 un 2017.gadā līdz 69, kas Kontroles dienestam deva iespēju vairāk resursu novirzīt citu tipoloģiju izpētei.

Jāatzīmē, ka minēto gadu statistiskie rādītāji par uzsāktajiem kriminālprocesiem vēl palielināsies, jo, piemēram, pēc liela skaita un apjoma auditu (vai nodokļu aprēķinu) pabeigšanas vēl tiek pieņemti lēmumi Finanšu policijas pārvaldē (šobrīd Nodokļu un muitas policijas pārvalde) par kriminālprocesa uzsākšanu arī pēc iepriekšējos gados nosūtītajiem materiāliem.

Pēc Prokuratūras datiem 2017.gadā valstī (pēc KL 195.p.):

- reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits – 123;
- krimināllietu skaits, kuras saņemtas kriminālvajāšanas uzsākšanai – 24;
- uz tiesu nosūtītas 9 krimināllietas 48 personu apsūdzībā;
- par noziedzīgi iegūtu mantu (KPL 627.p.1.d.) izmeklēšanas iestādēs tika izdalīts 61 kriminālprocess.

Pēc Kontroles dienesta datiem

Par noziedzīgi iegūtu mantu (KPL 627.p.1.d.) tiesās izskatīti 73 kriminālprocesi, kuros iztiesāšanas laikā tiesa pieņēmusi 84 nolēmumus par 36.66 miljonu EUR, 4 nekustamo īpašumu un kustamo īpašumu, tai skaitā vienas automašīnas konfiskāciju.

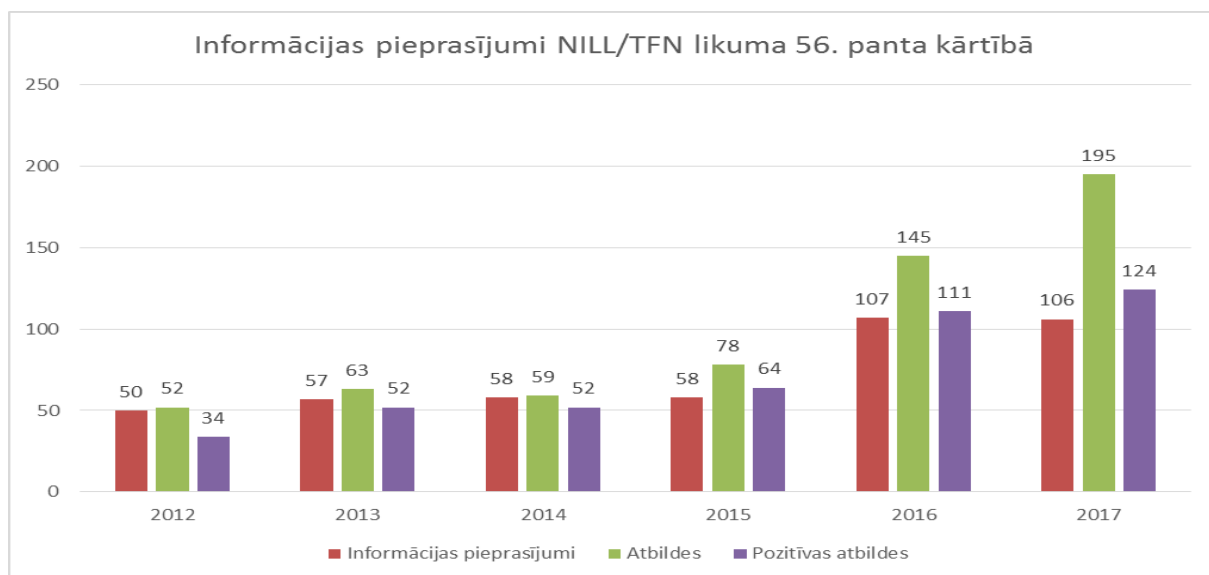
No minētajiem, pamatojoties uz Kontroles dienesta informāciju, tiesās izskatīti 63 kriminālprocesi, kuros tiesa pieņēmusi lēmumus par 36.58 miljonu EUR atzīšanu par noziedzīgi iegūtiem un konfiskāciju.

Informācijas pieprasījumi

2015.gadā tiesību aizsardzības iestāžu pieprasījumu skaits bija palicis iepriekšējo gadu līmenī (58), kas visdrīzāk būtu vērtējams kā zems.

Pozitīvi ir vērtējams 2016. un 2017.gadā vērojamais tiesību aizsardzības iestāžu pieprasījumu skaita būtiskais pieaugums (attiecīgi 107 un 106), kas liecina ne tikai par informācijas pieprasīšanas procesa izpratni, bet galvenokārt par netiešu atzinumu, ka iegūstamā informācija (skatīt pozitīvo atbilžu skaitu) veicina pirmstiesas izmeklēšanas procesa ātrumu un izmeklējamā apjoma plašumu.

Piezīme – katra gada sākumā tika sniegtas atbildes arī uz vairākiem iepriekšējā gada nogalē saņemtajiem pieprasījumiem.

3. Darbības prioritātes un to realizācija

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas padome (kopš 2007.gada tās nosaukums ir Finanšu sektora attīstības padome), kuru vada Ministru Prezidents, 2005. gada 14.decembra sēdē ierosināja Kontroles dienestam savā darbībā noteikt prioritātes, piemēram-aktualizēt tādu iespējamo naudas atmazgāšanas gadījumu izpēti un naudas līdzekļu iesaldēšanu, kur var iesaldēt apjomīgus līdzekļus. 2017.gadā šīs padomes sēdē tika norādīts par darba turpināšanu ar šīm prioritātēm.

Ņemot vērā minēto, darbs tiek koncentrēts uz sekojošām prioritātēm:

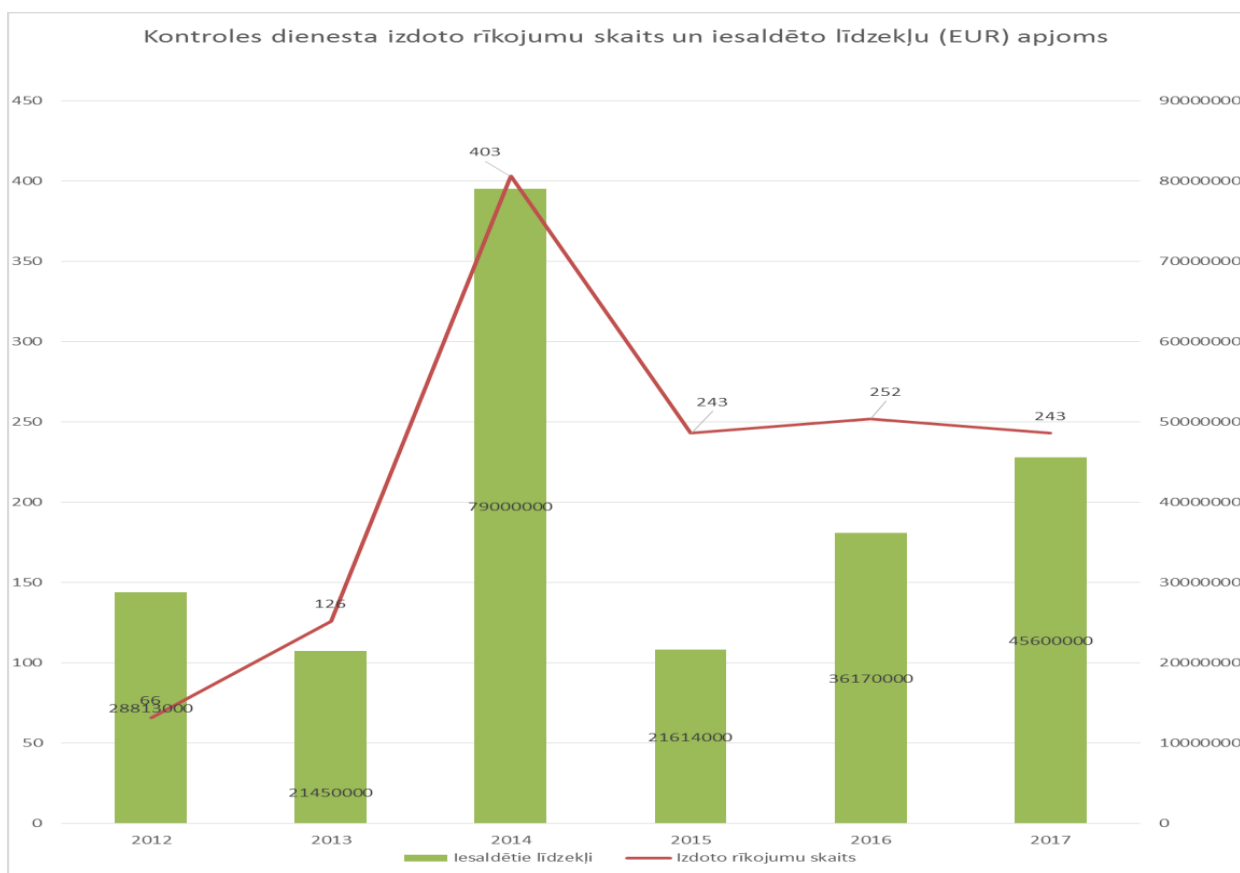
1) Liela apjoma noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšana.

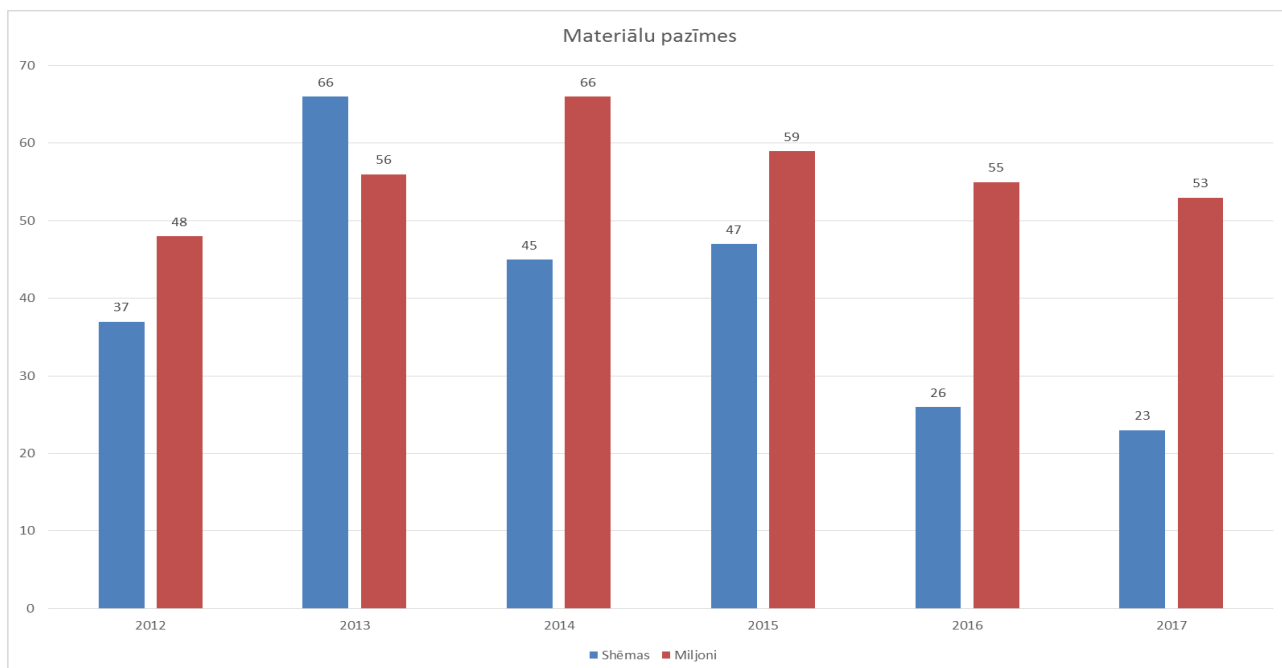
Kā redzams turpmākajā informācijā, tad 2014. gadā Kontroles dienests minētās prioritātes izpildē ir spējis sasniegt vislabākos rezultātus. Otrs labākais rezultāts šai jomā tika sasniegts pagājušajā gadā.

2015.gadā 27 tiesu procesos tiesa ar 31 lēmumu atzina par noziedzīgi iegūtiem un nolēma konfiscēt 25,68 miljonus eiro, divas automašīnas un vienu nekustamo īpašumu.

2016.gadā par noziedzīgi iegūtu mantu (KPL 627.p.1.d.) tiesās izskatīti 52 kriminālprocesi, kuros iztiesāšanas laikā tiesa pieņēmusi 66 nolēmumus par 51.23 miljonu EUR un divu automašīnu konfiskāciju.

Kā jau tika minēts, 2017.gadā saistībā ar Kontroles dienesta sniegto informāciju tiesā tika pieņemti 63 lēmumi par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, kas kopējā apjomā sastāda 36,58 miljonus EUR.

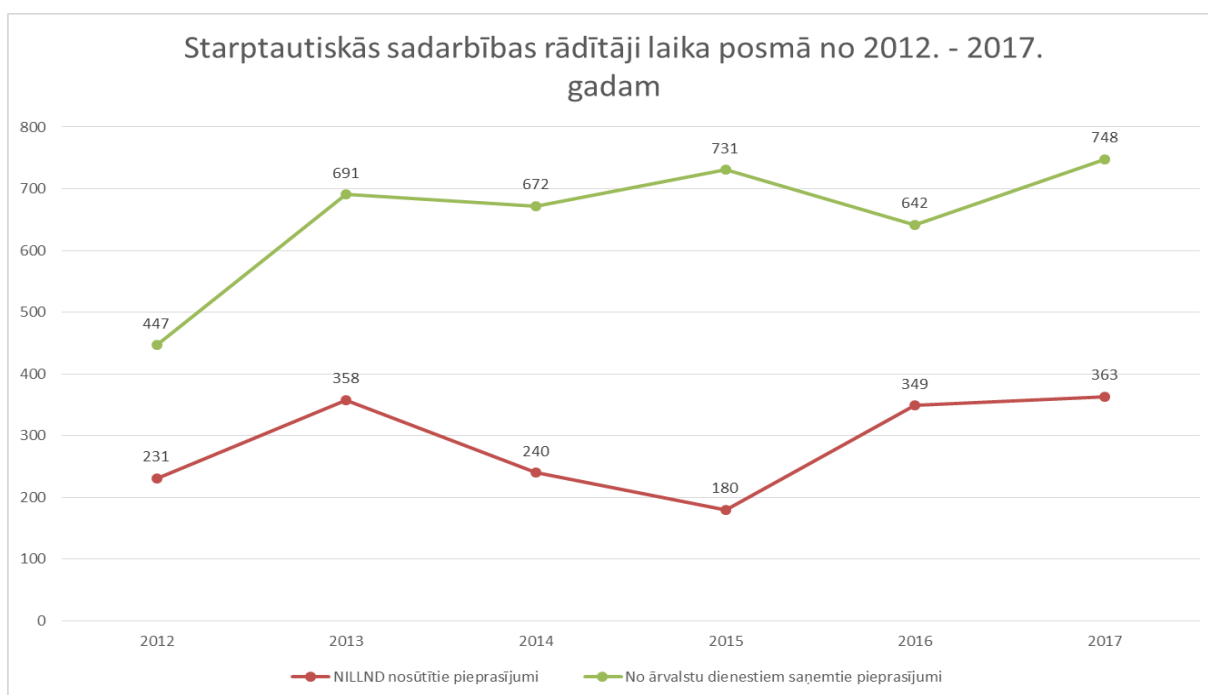

Tiesību aizsardzības iestādēm nosūtītos materiālus raksturo tādi indikatori kā atklātās lielas darījumu shēmas (ar vismaz 20 fiziskajām vai juridiskajām personām kā darījumu dalībniekiem), kā arī tā sauktās miljonu shēmas, kur darījumu summa ir vismaz viens miljons eiro.

4. Starptautiskā sadarbība

Saskaņā ar “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma” 62.panta nosacījumiem Kontroles dienests veic savstarpējo informācijas apmaiņu ar ārvalstu Finanšu izlūkošanas vienībām, kā arī ārvalstu vai starptautiskajām terorisma apkarošanas institūcijām ar terorismu saistītu finanšu līdzekļu vai citas mantas kustības kontroles jautājumos.

Kopš 1998.gada Kontroles dienests ir noslēdzis 39 divpusējo informācijas apmaiņas līgumus ar ārvalstu analogiskajiem dienestiem. Informācijas apmaiņai tiek izmantoti starptautiskās organizācijas Egmonta grupa speciālais tīkls vai arī Eiropas Savienības valstu šādu dienestu saziņas tīkls FIU-NET. 2013.gadā tika noslēgti vairāki šādi līgumi, tajā skaitā ar Norvēģijas un Japānas analogiskajiem dienestiem. 2014.gadā jauni sadarbības līgumi netika noslēgti (tika aktualizēts līgums ar Krievijas Federācijas analogisko dienestu). 2016.gadā tika noslēgti līgumi ar Izraēlas un Kazahstānas analogiskajiem dienestiem, kā arī uzsāktas sarunas par līgumu noslēgšanu ar vēl vairāku valstu dienestiem.

2017.gadā tika noslēgti 9 šādi līgumi - ar Kipras, Singapūras, Vatikāna pilsētvalsts, Nīderlandes, Armēnijas, Baltkrievijas, Lihtenšteinas, Taivānas un Ungārijas analogiskajiem dienestiem, kā arī turpinātas sarunas ar citu valstu attiecīgajiem dienestiem par šādu līgumu noslēgšanu.

Informācijas apmaiņas gadījumu pēdējo gadu statistika starp Latvijas Republikas Finanšu izlūkošanas dienestu – Kontroles dienestu un citu valstu šādiem analogiskiem dienestiem parāda ne tikai kopējā darba apjoma izmaiņas (pēdējos 5 gados pieaugums ir acīmredzams), bet arī informācijas pieprasīšanas skaita attiecību (Latvija: ārvalstis).

2017.gadā tika pieaudzis ārvalstu analogisko dienestu informācijas pieprasījumu skaits - 748 pieprasījumi ir saņemti no 66 valstu dienestiem.

2016.gads un 2017.gads raksturojas ar gandrīz divkārtu Kontroles dienesta pieprasījumu skaita pieaugumu ārvalstu kolēģiem. Kā piemēru var norādīt, ka PVN shēmu nobeiguma daļa ļoti bieži atrodas ārpus Latvijas Republikas robežām.

Terorisma finansēšanas novēršanas pasākumi

Kopš 2001.gada 11.septembra notikumiem ASV Kontroles dienests ir izveidojis terorisma finansēšanas novēršanas sistēmu, kuras pamatā ir normatīvā bāze, metodiskie materiāli, kontaktpersonu tīkls likuma subjektiem, 2 atbildīgās Kontroles dienesta personas par teroristu un to atbalstītāju sarakstu apstrādi, likuma subjektu ziņojumu pārbaudi un citiem pasākumiem.

Konsolidētie saraksti ir tikuši sagatavoti un nosūtīti elektroniskā veidā 121 reizi, tajā skaitā 2006.gadā - 9, 2007. gadā - 4, 2008.gadā – 10, 2009. gadā 12, 2010.gadā 13, 2011.gadā 12 reizes un 2012.gadā -10 reizes, 2013.gadā – 11 reizes, 2014.gadā – 11 reizes.

Likuma subjekti 2005.gadā 30 reizes ziņoja par aizdomām par iespējamām terorisma finansēšanas gadījumiem, 2006.gadā 6 reizes, 2007.gadā - 3, 2008.gadā 7, 2009.gadā 20, 2010.gadā 10, 2011.gadā 39 reizes un 2012.gadā 79, tajā skaitā 41 (64 darījumi) saistībā ar iespējamu terorisma finansēšanu. 2013.gadā tika saņemts 51 šāds ziņojums par 58 darījumiem. 2014.gadā tika saņemti 39 ziņojumi par 52 darījumiem. 2015. gadā tika saņemti 130 ziņojumi, kuri saturēja informāciju par 124 darījumiem. 2016.gadā tika saņemti 105 ziņojumi par 181 darījumiem.

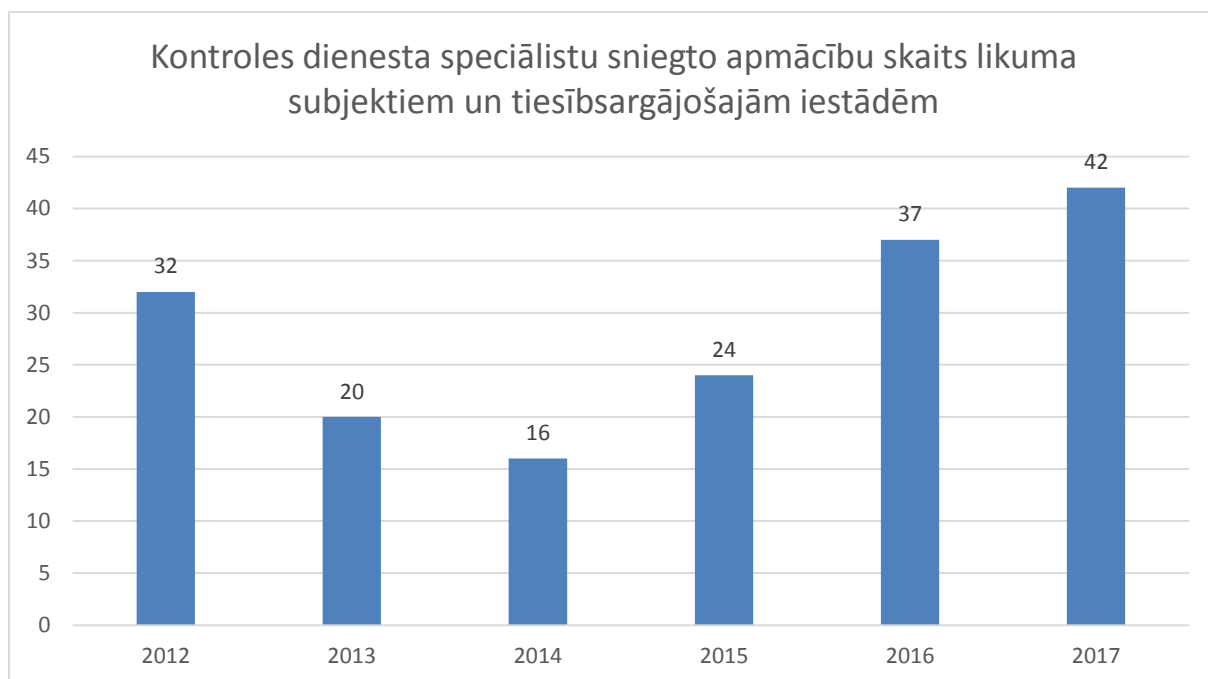
2017.gadā tika saņemti 87 ziņojumi par 428 darījumiem, kuri tika pārbaudīti saistībā ar iespējamām dažāda rakstura likumpārkāpumiem. Kontroles dienests veica pārbaudes, tajā skaitā uzsākot informācijas apmaiņu arī ar ārvalstu atbildīgajiem dienestiem, un par rezultātiem informēja likuma subjektus.

Šobrīd teroristu sarakstus Kontroles dienests uztur vietnē: <http://sankcijas.kd.gov.lv/>

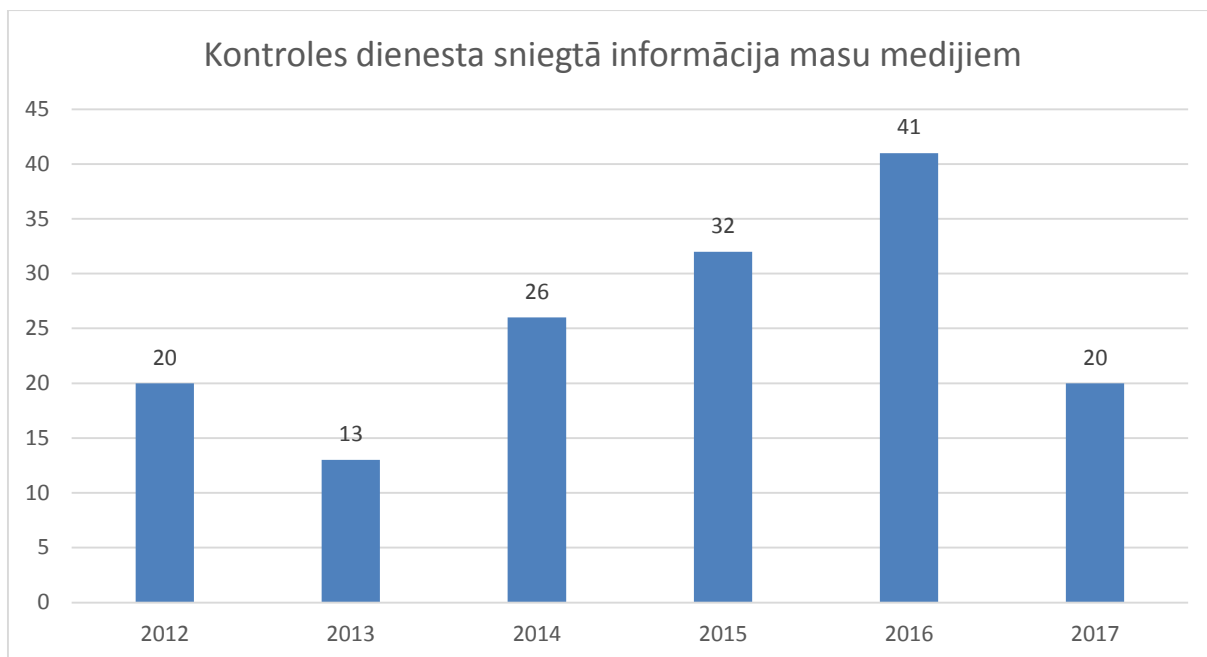
5. Apmācība

Pildot “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā” noteiktos pienākumus, Kontroles dienests:

- sniedz informāciju par noziedzīgi iegūtu līdzekļu iegūšanas, legalizācijas un terorisma finansēšanas raksturīgākajiem paņēmieniem un vietām, lai tiktu veiktas darbības, kas samazinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas iespējas;
- nodrošina apmācību jautājumos, kas saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu;
- ņemot vērā Kontroles dienesta rīcībā esošo informāciju, pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm un prokuratūrai nosūtītajos materiālos sniedz rakstiskas rekomendācijas, lai samazinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas iespējas;
- regulāri publicē informāciju par Kontroles dienesta darba rezultātiem.
- sagatavo un uztur metodiskos materiālus par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jautājumiem Kontroles dienesta vietnē: <http://www.kd.gov.lv/index.php/metodiskie-materiali>

Kopš Kontroles dienesta izveidošanas 1998.gada 1.jūnijā, pildot iepriekš minētos pienākumus kopskaitā tieši 442 (2017.gadā 42) reizes organizētas likuma subjektu, to uzraudzības un kontroles institūciju, kā arī tiesību aizsardzības iestāžu darbinieku apmācības.

Savukārt kopš Kontroles dienesta izveidošanas 352 (2017.gadā 20) reizes sagatavota un sniegta informācija masu medijiem, tai skaitā radio un televīzijai, par dažādiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas jautājumiem.

6. Latvijas legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas un apkarošanas sistēmas novērtēšana

2012.gada jūlija plenārsēdē Eiropas Padomes Moneyval komiteja apstiprināja ziņojumu par Latvijas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas un apkarošanas sistēmas atbilstību starptautiskās organizācijas FATF 40 Rekomendāciju pamatprasībām un sniedza rekomendācijas šīs sistēmas darba uzlabošanai.

Kopš iepriekšējās šādas novērtēšanas 2006.gadā minētās sistēmas attīstībā Latvijas atbildīgās institūcijas tika ieguldījušas lielu darbu, kas tika arī attiecīgi pozitīvi novērtēts - ja iepriekš bija 5, tad šobrīd vairs nav neviena kritiska vērtējuma. Savukārt kopumā no 49 vērtētajām pozīcijām 13 gadījumos ir panākts augstāks novērtējums par iepriekšējo, tajā skaitā vēl 2 gadījumos ir sasniegts maksimāli iespējamais augstākais novērtējums, to kopējam skaitam sasniedzot 14.

Konkrētākas informācijas iegūšanai interesentiem saite uz Moneyval ziņojumu:
http://www.coe.int/t/dqhl/monitoring/moneyval/Countries/Latvia_en.asp

2013.gada 28.martā Finanšu sektora attīstības padome Ministru prezidenta vadībā apstiprināja „Darbības plānu Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas sistēmas uzlabošanai”, nosakot Kontroles dienestu kā atbildīgo institūciju par šā plāna rezultātu apkopošanu pēc 2014.gada 1.februāra, jo Eiropas Padomes Moneyval komitejas 2014.gada septembra plenārsēdē Latvijai jāaizstāv Progresā ziņojums par rekomendēto pasākumu ieviešanas gaitu un rezultātiem.

Bez tam 2013.gada 10.maijā ar Ministru prezidenta rīkojumu Nr.173 „Par darba grupu likumprojekta izstrādei par grozījumiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā” izveidotā darba grupa uzsāka darbu, lai atbilstoši Eiropas Padomes Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas

pasākumu novērtēšanas ekspertu komitejas (*Moneyval*) ieteikumiem un starptautisko standartu prasībām izstrādātu arī likumprojektu par nepieciešamajiem grozījumiem.

Nepieciešamie grozījumi „Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā” stājās spēkā 2014.gada 16.septembrī un Eiropas Padomes Moneyval komitejas 2016.gada septembra plenārsēdē Latvija ar Progresā ziņojumu detalizēti informēja par veiktajiem pasākumiem, kurus pēc veiktās analīzes pozitīvi novērtēja ne tikai šīs komitejas Sekretariāts, bet arī dalībvalstu delegācijas, to apstiprinot ar savu balsojumu.

2017.gada 9.novembrī “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā” stājās spēkā plaši grozījumi, ar kuriem Latvijā tika ieviestas Eiropas Savienības tā sauktās “4. direktīvas” prasības (Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu Nr.684/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK).

Eiropas Padomes Moneyval komiteja kā starptautiskās organizācijas Financial Action Task Force (FATF) viena no reģionālajām organizācijām 2017.gada janvārī uzsāka Latvijas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas un apkarošanas sistēmas 5. kārtas novērtēšanu. Šīs kārtas izvērtēšanas priekšmets ir ne tikai valsts normatīvās bāzes atbilstība FATF 40 rekomendācijām, bet arī legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas un apkarošanas sistēmas darbības efektivitāte.

Moneyval komitejas un FATF kopīga ekspertu komisija Latvijā atradās darba vizītē no 2017.gada 30.oktobra līdz 10. novembrim.

Tiek plānots, ka šīs komitejas plenārsēdē ziņojums par Latviju tiks izskatīts 2018.gada 2.-6. jūlijā un pēc tam tiks publicēts.

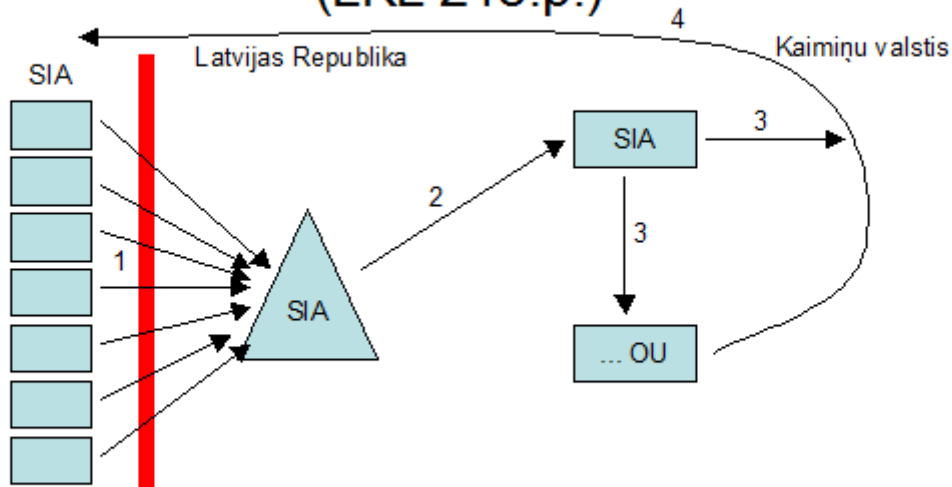
7. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas aktuālās tipoloģijas

Nolūkā veikt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas vai šādas darbības mēģinājuma paņēmieni analīzi un izpēti, pilnveidot šo darbību aizkavēšanas un atklāšanas metodes, Kontroles dienests, ņemot vērā gan ziņojumos par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem, gan sadarbībā ar ārvalstu kolēģiem (informācijas apmaiņas lūgumi, semināri, konferences) iegūto informāciju, uzkrāj zināšanas un pieredzi par aktuālajām legalizācijas tipoloģijām, lai ar iegūto dalītos arī apmācības procesos.

Ņemot vērā, ka “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma” prasības (51.p.pirmās daļas 15.punkts) uzliek par pienākumu mājas lapā internetā uzturēt vispārīga rakstura informāciju par aktuālajām noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma finansēšanas un ar tām saistīto noziedzīgo nodarījumu tipoloģijām, Kontroles dienesta šāda rakstura sagatavoto informāciju var atrast vietnē: <http://www.kd.gov.lv/index.php/metodiskie-materiali/zinosanas-sistema>

No noziedzīgo darbību tipoloģijām joprojām arī 2017.gadā, jo īpaši aktuālas ir bijušas saistītās ar ļaunprātīgu izvairīšanos no nodokļu nomaksas (PVN shēmas) un ārvalstīs izkrāpto finanšu līdzekļu legalizāciju Latvijas Republikā (phishing shēmas). Pasaules valstu praksē ir pieņemts, ka tipoloģijām tiek doti nosaukumi.

Izvairīšanās no nodokļu nomaksas (LKL 218.p.)

- (1) darījumu deklarēšana VID (LKL 218.p.)
- (2 - 4) par darījumiem - ir pamatotas aizdomas, ka tie saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju

Tipoloģijas īss apraksts

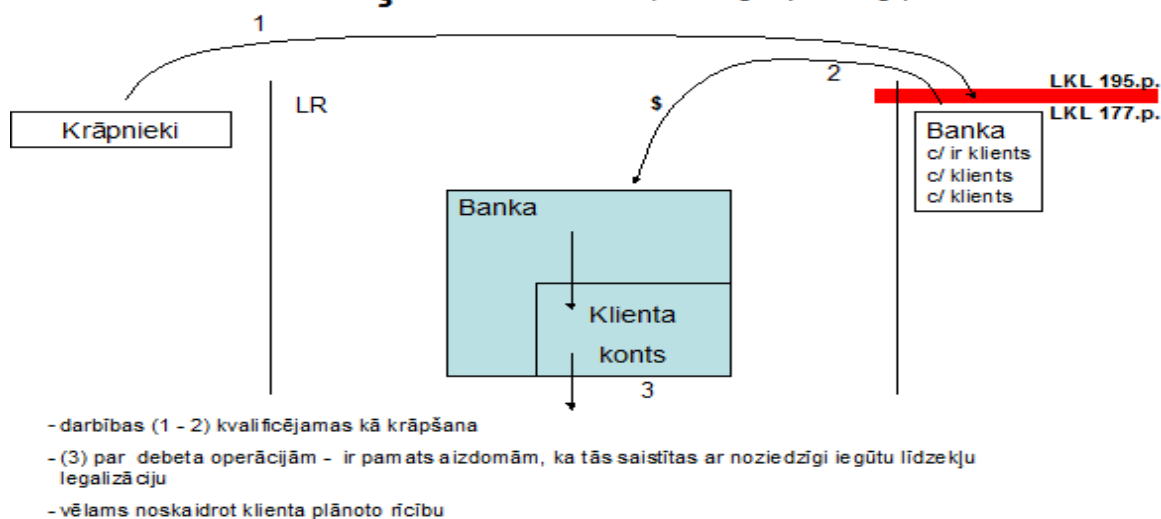
Darījumu shēmu veidošana nolūkā izvairīties no nodokļu nomaksas ir pazīstama jau daudzus gadus. Daudzu gadu statistika parāda, ka vienā darījumu shēmā iesaistīto fizisko un juridisko personu skaits var svārstīties no 20 līdz 50 personām, bet visbiežāk tas būs zem 20 personām. Tās darbības laiks ir apmēram vairāki mēneši un pēc tam dažreiz daļu no iesaistītajām personām (skatīt shēmā personu grupu "1") shēmu organizatori pēc vienošanās piesaista citai analogiskai shēmai.

Darījumu shēma ir attēlota tikai daļēji un ļoti vienkāršotā veidā un tās darbība visbiežāk ir sekojoša:

- juridiskās personas (shēmā personu grupa "1"), lai izvairītos no nodokļu nomaksas un iegūtu finanšu līdzekļus "aploksņu algu" vai citām vajadzībām, pēc vienošanās ar shēmas organizatoriem pārskaita naudu uz iepriekš norādītu SIA par it kā notikušu preču piegādi vai sniegtu pakalpojumu un veiktos finanšu darījumus deklarē Valsts ieņēmumu dienestam;
- tālāk juridisko personu grupa (shēmā personu grupa "2") naudu pārskaita caur dažādu banku kontiem un tā tiek izņemta skaidrā naudā ārpus Latvijas robežām (shēmā personu grupa "3") - visbiežāk, Lietuvā, Polijā, Čehijā un nogādāta atpakaļ sākotnējiem finanšu līdzekļu pārskaitītājiem (shēmā personu grupa "1");

Kontroles dienests 2017.gadā Nodokļu un muitas policijas pārvaldei (agrāk Finanšu policijas pārvalde) saistībā ar minēto tipoloģiju nosūtīja 74 materiālus, no kuriem 53 materiālos izdeva rīkojumus par noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu, t.i. sasniedzot šīs jomas efektivitāti 71,6%.

“Makšķerēšana” (“fishing”, “phishing”)

Pēdējos 6-8 gados visā pasaulē, tai skaitā arī Latvijā, arvien masveidīgāku raksturu iegūst tipoloģija ar nosaukumu “phishing”(nosaukums radies no noziedzīgās darbības – personas datu, t.i. konkrēti paroles zādības apzīmējuma - angļu valodas vārdu “password harvesting” savdabīga saīsinājuma vai tā latviskojuma “makšķerēšana” – “fishing”), kuras darbību nolūks ir izkrāpt no banku klientu kontiem finanšu līdzekļus, nereti izmantojot viņu lētticību.

Visdažādākajos veidos (izmantojot bankas klientu sastādītos dokumentus, izkrāpjot no klientiem vai ar speciālu datorprogrammu nozogot bankai) iegūstot klientu personas datus, tai skaitā paroles, krāpnieki, uzdodoties par klientiem, no bankas (visbiežāk no Vācijas, Kanādas) klientu kontiem pārskaita finanšu līdzekļus uz savu līdzdalībnieku kontiem Latvijā. Pēc tam notiek konvertācija un izņemšana skaidrā naudā.

Prakses piemēri daudzkārt ir apliecinājuši, ka viens no efektīvākajiem līdzekļiem cīņā pret iepriekš minētajās tipoloģijās aprakstītajām noziedzīgajām darbībām ir likuma subjektu veiktā atturēšanās no darījumu, kas saistīti vai par kuriem ir pamatotas aizdomas, ka tie ir saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, veikšanas un Kontroles dienesta veiktā šādu darījumu apturēšana.

Kontroles dienests sadarbībā ar Valsts policijas Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldes darbiniekiem un ar masu mediju starpniecību 2011.gada jūnijā sagatavoja informatīvu materiālu, lai brīdinātu sabiedrību, it īpaši vecākus, lai viņu pilngadīgie bērni Latvijā neiesaistītos šāda veida (no ārvalstu banku klientu kontiem izkrāptas) naudas atmazgāšanas shēmās. Sīkāk par šo rakstu skatīt: <http://www.delfi.lv/archive/print.php?id=39020320>

Tiesību aizsardzības iestāžu dažāda veida pasākumu rezultātā pēdējos gados šādas tipoloģijas gadījumu skaits strauji samazinās, par ko liecina sekojoša statistika: 2015.gadā 194 gadījumi, 2016. gadā 90 gadījumi un 2017.gadā 69 gadījumi.

Vienlaikus 2017.gadā tika turpināti sabiedrības informēšanas pasākumi par šīs noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas tipoloģijas darbību un bīstamību. Attiecīga informācija regulāri dažādos veidos tika sniegta gan plānoto apmācību laikā tiesību aizsardzības iestāžu un kredītiestāžu darbiniekiem, gan citiem interesentiem Kontroles dienesta mājas lapā, skatīt informatīvo materiālu par "naudas mūļiem" vietnē: <http://www.kd.gov.lv/index.php/metodiskie-materiali/zinosanas-sistema>